

Рецензия

от

проф. д-р Румяна Каракостова,
асоц. член на Института за изследване на изкуствата при БАН,

**относно творческите приноси и цялостната художествено-творческа,
научна и педагогическа дейност**

на

**доц. д-р Виолета Каролева Горчева,
представени като хабилитационен труд в конкурса за заемане на академичната
длъжност „професор“ по музикално-сценична режисура,
обявен от НМА „Проф. Панчо Владигеров“ по чл. 3 ал. 1 от ЗРАСРБ,
професионално направление 8. 3. „Музикално и танцово изкуство“**

В конкурса за заемане на академичната длъжност „професор“ по музикално-сценична режисура – обявен от НМА „Проф. Панчо Владигеров“, доц. д-р Виолета Каролева Горчева е единствен кандидат и участва с основен хабилитационен труд, който съдържа:

1. Творческа биография на кандидата (представена в два варианта: *тематично-модулен* – по академичен образец; *стандартен* – в общоприетото хронологично изложение на биографичните факти от първо лице);

2. Справка за приносите след заемане на академичната длъжност „доцент“ (2012), структурирана в два основни раздела: **I. Художествено-творческа дейност**, свързана с реализацията на различни по жанр музикално-сценични постановки (с пунктуално изведени приноси към всяко премиерно заглавие и приложен доказателствен материал) и **II. Преподавателска дейност**, която включва: 1) Участие в изготвяне на учебни програми. 2) Списък на носителите на национални и международни награди и реализираните на професионална сцена завършили студенти от класовете на доц. д-р Виолета Горчева по Актьорско майсторство и Музикално-сценична режисура в НМА;

3. Списък на цялостната художественотворческа, научна и педагогическа дейност на доц. д-р Виолета Каролева Горчева (за периода 2012 – 2018).

Приносните качества на така представения *хабилитационен труд* следва да се рецензират (коментират и оценяват) съобразно последователността и характера на материалите от приложената конструктивна схема.

1. Творческа биография на кандидата

Степенуването по важност на различните видове дейности – според академичния образец на творческата биография, е както следва: ***I. Преподавателска дейност; II. Художественотворческа дейност; III. Научна дейност; IV. Ръководител на Художествено-творчески проекти в НМА.***

Хронологично систематизираната фактологична информация и в четирите тематични раздела убедително очертава мащабите и същността на многостранната академична дейност на доц. д-р Виолета Горчева. Но заслужава специално да се отбележи стремителното ѝ академично и длъжностно израстване, след придобиване на образователната и научна степен „доктор“ (2006), а именно: **редовен асистент** по специалността „Музикално-сценична режисура“ (2007, след успешно издържан конкурс), **преподавател** и по дисциплината „Сценична реч“ (от 2008), **старши асистент** (2009), **главен асистент** (2010), **доцент** (2012) по специалностите „Музикално-сценична режисура“ и „Актьорско майсторство“, **ръководител на катедра** „Музикално-сценично изкуство“ към Вокалния факултет и член на Академичния съвет (2016). А извън НМА, от октомври 2017 г., доц. д-р Виолета Горчева е преподавател и по дисциплината „Бизнес в сценичните изкуства“ в катедра „Творчески индустрии“ към УНСС.

Паралелно с редовната си преподавателска дейност, доц. Виолета Горчева активно участва в академични авторски колективи за изготвяне на бакалавърски и магистърски **учебни програми** по *специалностите*: „Музикално-сценична режисура“ и „Актьорско майсторство“ (респективно и за нововъведената през последните години *специалност* „Оперета и мюзикъл“), както и по *дисциплините*: „Сценична реч“; „Словесно действие“ и „Драматургия и интерпретация“ /работа с композитор/ – за *специалност* „Оперета и мюзикъл“; „Учебен музикален театър“ (и за трите *специалности*: „Класическо пеене“, „Камерно пеене“, „Оперета и мюзикъл“); общи бакалавърски програми по „Сценичен бой“, „Фехтовка“ и „Грим“.

Впечатляваща по обем е и **режисьорската ѝ работа** до момента – общо 25 музикално-сценични постановки (9 от които – *национални премиери!*), осъществени основно в Учебния музикален театър, а също и на сцените на ДМБЦ – София, Камерна опера – Благоевград, Бургаска опера, Музикално-драматичен театър – Велико Търново. Към тях следва да се добави и поредицата от 15 *Юбилейни* и *Гала концерти* – главно в залата на НМА, на които доц. Виолета Горчева **освен режисьор, е сценарист и водещ** (4 от тях са документално заснети и излъчени по БНТ). Не по-малко респектираща е и дейността ѝ като ръководител на 10 успешно реализирани художествено-творчески проекти в НМА, последният от които е *световната премиера* на мюзикъла „Малкият принц“ (2018).

А като най-значимо **научно постижение** на доц. д-р Виолета Горчева – кандидат в настоящия конкурс за академичната длъжност „професор“ по музикално-сценична режисура, ще открия монографичната ѝ книга: "Рок операта като жанр. Теория и практика" (София: НМА „Проф. Панчо Владигеров“, 2018, 204 с.).

2. Справка за приносите след заемане на академичната длъжност „доцент“ (2012)

Към художественотворческите приноси на доц. д-р Виолета Горчева, на които – поради спецификата на хабилитационния труд и като *външен рецензент* – основно ще акцентирам, се отнасят предложените като хабилитационен труд три нейни премиерни постановки, реализирани през последните няколко години: на мюзикъла „Достатъчно“ (23 и 30 април 2014), на метаморфозата в пролог, две картини и епилог „Така ли прави всяка жена“ – по комичната опера „Слугинята-господарка“ (21 и 22 май 2015) и на мюзикъла „Малкият принц § пътуването на Розата“ (31 май и 2 юни 2018).

1. Режисура на мюзикъла „Достатъчно“

Мюзикълът “Достатъчно” е в класическия стандартен формат от *две действия*, рамкирани от *пролог* и *епилог* (с общо времетраене 2 часа и половина). Сценичните действия се предхождат от *оркестрова увертюра* (върху водещите музикални теми) и са конструирани от безупречно разработени *говорни сцени*, плавно преминаващи в атрактивни *музикално-танцови номера* (*солови арии/песни, дуети, квартет, квинтет, два големи ансамбъла – оркестрирани за двоен симфоничен състав, рок група и акордеон*, и допълнително, но логично включени *фрагменти от песента “Феникс”* на рок група Д2 в сцената на *Уличния музикант*) плюс *8 интермедии*.

В качеството си на *нетрадиционен* за утвърдената ни сценична практика творчески акт и премиерно събитие – реализирани с прякото съдействие на ръководството на НМА, като копродукция с Музикалния театър и с ангажирането в постановъчно-изпълнителския екип на преподаватели и абсолвенти от трите национални академии /НМА, НАТФИЗ, НХА/ и на АСО,

реализацията на мюзикъла „Достатъчно“ заслужава по-специално внимание, без да се спестява и предварителната опознавателна информация. **Дебютен/абсолвентски успех** на Йоана Мирчева – драматург/либретист и Емелина Горчева – композитор, **в жанра** на изключително популярния бродуейски и холивудски *Backstage Musical* /Задкулисен мюзикъл – с емблематични еталони, като: „42-ра улица“, „Балетна редица“, „Ах, този джаз!“, оригиналната авторска творба на съвременна младежка тематика, със специално написани роли за *звездите* на българската поп и рок музика: Деян Каменов–Дидо /фронтмен на рок група Д2, в централната мъжка роля на *Филип Голд*/ и Адриана Николова–Печенката /световна шампионка по бийтбокс, в характерната роля на *Мама Пејдж – Златната жена*/, е сценично поставена след предварително проведен Workshop в залата на НМА. Режисьор на премиерния спектакъл е доц. Виолета Горчева, хореографията е на доц. Желка Табакова с консултант Петър Герзилов /шампион и инструктор по стандартни латино танци/; диригент – Цанислав Петков /абсолвент в ТКДФ по специалността “Оперно-симфонично дирижиране” от класа на проф. Пламен Джуров/, сценография и костюми – Михаела Занева и Анна Апостолова /абсолвентки от класа по “Сценография” на проф. Светослав Кокалов в НХА/. Главните роли в мюзикъла са поверени на абсолвентите от класа по Актьорско майсторство на доц. Виолета Горчева /Илона Иванова, Анна Вутова, Виктор Ибришимов, Денко Проданов, Калин Душков, Ралица Анкова, Йоана Пекова, Стилян Цветков, Деница Желева, Бисера Николова, Влада Артьомова/, а във второстепенните участват студенти от 1, 2 и 3 курс на Вокалния факултет /от катедрите по „Класическо пеене“ и „Джаз и поп изкуство“/.

Успехът на продукцията като цяло, се дължи на няколко решаващи жанрово-творчески и постановъчно-изпълнителски предимства, които ще резюмирам в последователен ред:

- „Достатъчно“ е достоен национален образец на *хитов мюзикъл* – основната част от неговите солови и ансамблови музикално-танцови номера биха могли да оглавят бг. топ класации и извън сценичната продукция.
- Перфектно разработената – и като диалогична езикова лексика, и като конфликтни ситуации драматургична фабула, свързана с творческите и лични драми (възходи, прежеждия и падения – с последвалите фрустрации и себенадмогвания) в живота на известен американски танцьор – шампион по стандарни латино танци, предопределя и доминиращата експресивна *латино* атмосфера на – цитирам: „*Тангото*“ /като метафора на живота и страстта/, което се превръща в *лайтмотив* и *основен музикално-драматургичен структурен елемент*, с функции на *обедняващо звено* и *органичен преход*.
- С привлечените *звезди* в изпълнителския състав и подобаващо отразена в специализирани рубрики и предавания на електронните масмедии, осъществената с явно режисьорско пристрастие към жанра и всеотдайна организационно-творческа енергия сценична продукция на мюзикъла „Достатъчно“, е **достатъчно репрезентативна**, за да бъде окачествена и като най-значимия художественотворчески принос на доц. д-р Виолета Горчева в представения хабилитационен труд. Свидетелство затова са както безспорният успех на документално заснетия спектакъл – със спонтанни реакции на очевидно преобладаващата младежка публика в залата на Музикалния театър, така и предложената *режисьорска експликация*, която (извън служебната информация за хореографското и сценографското решение в постановката) съдържа изчерпателен и интелигентно поднесен идейно-тематичен, музикално-драматургичен и образно-действен анализ на мюзикълната творба.

2. Режисура и либрето на „Така ли прави всяка жена“ – метаморфоза в пролог, две картини и епилог по „Слугинята-господарка“.

Експерименталната сценична продукция на метаморфозата в пролог, две картини и епилог „Така ли прави всяка жена“ /със съпровод на АСО и специално комбинирани перкусии, имитиращи електронно звучене/, представена в хабилитационния труд като *лабораторен опит* на Учебния музикален театър – за съвременно *хибридно жанрово предефиниране* на първообраза на *opera buffa* „Слугинята господарка“ от Перголези¹, разкрива преди всичко творческата амбиция на авторско-постановъчния екип за преосмисляне на самия акт на интерпретацията на класическото репертоарно музикално-сценично наследство. Новата авторска идея на литературно-драматургичната преработка на либретото, която паралелно кореспондира: и с принципите на аристотелевата поетика – и с нарушаването им в постмодерната драма, и с комедия на ситуациите – и с комедия на характерите /с включени, цитирам: *нови драматургични линии и ситуации, действащи лица* – *Папарак (той е и годеникът, преоблечен като командос), Диригента, Изобретателната пациентка Рафаела-Бианка – бизнес дама, Момчето Марти, Майката на Марти, Пациенти*/, е на режисьора на премиерния спектакъл – доц. д-р Виолета Горчева. Бриколажно разгърнатата фабулна интрига с преобладаващи говорни сцени /вместо речитативи/, същевременно се опира на класицистичния принцип за единство на време и място на действието, а добавената авторска музика /цитирам: *толерантна към стила и духа на Перголези, но с бурлесков привкус, съвременен ритъм и акценти*/ е на Емелина Горчева. Диригент на постановката е проф. д-р Ивайло Кринчев;

---

¹ Според оригиналното си жанрово определение, „Слугинята господарка“ (ит. „La Serva Padrona“) е *интермецо*, включено в антракта между действията на *opera seria* „Il Prigioniero suprebo“ – с първо сценично представяне през 1773 г.

сценография и костюми – Михаела Занева, балетмайстор – д-р Радослав Радев. Изпълнители на главните роли са: Божидар Божкилов, Илона Иванова, Владимир Грудков, Йоана Пекова, Валентин Братованов, а на второстепенните – Мартин Паликарски и още 23 студенти от първи вокален курс.

Към коректно изведените приноси на постановката, ще добавя още:

1) цитирам: *Навлизането в жанровите параметри и градивни компоненти на мюзикъла – чрез говорните сцени, музикалните номера, решени с изразните средства на танцовия театър и пластиката, музиката със съвременен аранжимент и изразност;* 2) Новосъздадените характерни роли, цитирам: *на Веспоне, Рафаела-Бианка и Момчето Марти, написани специално и максимално съобразени с уменията (певчески и бойни), както и с личните пристрастия на самите изпълнители;* 3) Композираната нова ария на бизнес дамата Рафаела–Бианка, напълно издържана в духа на *класически белкантов образец;* 4) Колажното включване на солово изпълнение на популярната италианска канцонета „Non ti scordar di me” – цитирам: *като звездей на спектакъла (според канона на мюзикъла – непосредствено преди края и на принципа на жанровата изненада), както и трансформираната на финала първа тема от увертюрата в рокендрол и запята от всички участници в спектакъла.*

А що се отнася до **ефекта от лабораторния опит** – цитирам: *на авангардни търсения в репертоарната политика и практика на УМГ към Вокалния факултет – избраната алтернативна посока към жанрова хибридность в експерименталната продукция „Така ли прави всяка жена“, несъмнено предлага адекватен работещ модел и на радикално променената жанрово-ценностна система, и на динамично развиващия се музикалнообразователен процес, приоритетно ориентиран към ускореното натрупване на практически сценични знания и умения.*

3. Режисура на мюзикъла „Малкият принц § пътуването на Розата“

„Малкият принц § пътуването на Розата“, с кодирано посвещение в жанровото си определение – *мюзикъл за деца и за възрастни, които някога са били деца*, е поредна творческа изява (след дебютния им хит „Достатъчно“) на авторския тандем: Йоана Мирчева – либретист и Емелина Горчева – композитор, представители на *най-младата генерация в българското музикално-театрално изкуство*. Мотивирани от водещата творческа идея за непринуден диалог с днешните стремежи и вълнения на собственото им поколение, авторките на мюзикъла, подпомогнати и от съвременната колаборация с режисьора на спектакъла – доц. Виолета Горчева, *свободно интерпретират* знаковите характеристики на вечните поетични образи и философските метафори от класическия литературен шедьовър на Екзюпери „Малкият принц“². Но по отношение на съизмерването на мюзикълното либрето с литературния първоизточник имам известни критични бележки, които се отнасят главно до езиковите характеристики на образите и някои смислови несъответствия в драматургичната логика, допуснати от стремежа към опоектизиране на репликите на групата герои „с чисто сърце“ – Малкият принц, Роуз, Фенерджията и Рокси /цитирам: *надмогнали съблазните на Аза, и съхранили заложената в човека добра първоприрода и естественост*/. Поначало сценичната идеализация на част от образите и противопоставянето им на останалите, крие опасността от *черно–бели* характеристики, а *свободното* трансформиране на идентични по смисъл метафорични изрази от различните герои – независимо от сходните им характери и аналогични

---

² По същата литературна основа, през 2016 композиторият Александър Йосифов създава последния си мюзикъл „Малкият принц“ /с неговата *световна премиера* е открит и настоящият сезон – 2018/2019, на Старозагорската опера/. А в международен план, най-новият мюзикъл, който максимално точно пресъздава литературната повест на Екзюпери, е на популярния италиано-френски певец и композитор Рикардо Кочанте – „Le Petit Prince“ (2002, по либретто на Elizabeth Anais).

драматургични ситуации, неизбежно води до обезличаване на образната им индивидуалност. Красноречив пример в случая, е преобърнатата ключова метафора в репликата на Тоби/Малкия принц към Роуз: „Защото ги гледаш само с очите...“ – изпреварваща мъдрия житейски „урок“ на Фокси към Малкия принц: „Най-важното е невидимо за очите...“, което фактически обезсилва както финалното *преживяване на духовната трансформация и своеобразен катарзис* от главните герои, така и драматургичната поанта – послание на спектакъла: *Да гледаме със сърцето си, защото то единствено не греши.*

Същевременно оценявам по достойнство доказания (за трети пореден път – в настоящия хабилитационен труд) професионално аналитичен и постановъчно-педагогически опит на доц. Виолета Горчева, непосредствено отразени в *режисьорската експликация* на сценичното осмисляне /постановъчната концепция/ на мюзикъла „Малкият принц § пътуването на Розата“. Всъщност тя изпълнява функцията и на точен *естетически ориентир* за наложените промени в преработения първоначален *английски/ камерен вариант* на мюзикъла – създаден по престижна поръчка³, а в още по-голяма степен – за драматургичното декодиране (визуално подпомогнато и от космична мултимедия) на сюжета, фабулата, идейно-тематичния кръг; образните и символни характеристики на главните герои (в т.ч. – и на англоезичните им лични имена), на второстепенните и новосъздадените в хода на репетициите персонажи⁴; на интригата, събитията, конфликтните ситуации в сценичното действие и логиката на тяхното разрешение; както и на жанрово

---

³ **Поръчката** е получена от ръководството на Театралния колеж "Лий Страсбург" – Ню Йорк, в лицето на българката Бианка Илич, с намерението да бъде част от репертоара на детската формация.

⁴ **По този повод, доц. Горчева с основание споделя:** „Интересното е, че тези нови герои /участниците в младежките банди на "Нахалниците" и на Фокси/ са изцяло плод на въображението на артистите, като имена, визия, психо-физика, носят тяхното светоусещане и придават автентичност и истински живот на действащите лица.“

разнообразната музикална стилистика (цитирам: *от лиричната балада и инструментал до джаза, от рока до симфоничното техно*) на творбата – оркестрирана за двоен симфоничен състав, разширена перкусионна секция и рок група.

Разбира се, ключовите опорни точки в режисьорската концепция са директно провокирани от музикалната драматургия (която, цитирам: *следва каноните и се вписва в художествено-естетическите параметри на класическия жанров модел*) и по-точно – от конкретната действена или смислова функция на отделните музикални номера. И за по-голяма рецензентска прецизност, ще ги отбележа с общоизвестните им англоезични речникови понятия: **1. *The Opening Number*** – **Песен на Тоби, наричан „Малък принц“, с ансамбъл** /*Заглавна песен с автобиографичен характер, от вида „I Am“* /, с която се открива шоуто; **2. *The Hit Number*** – **Дует на Роуз и Тоби, лирична балада** /*Тема на пътешествието, от вида „I Want“* /, която разкрива мотивацията на главните герои при запознанството им и реално проектира съвместното им улично пътешествие из града, респективно – и последвалото фабулно развитие на сценичното действие; **3. *The Characteristic Songs*** – **Песни/арии на характерните мюзикълни типажи: Краля, Суетния, Бизнесдамата⁵, Фенерджията, Географа, Тъжния** (цитирам: *чрез образите им се разгръща Темата за самотата – могат да се окачествят като "налудничави егоцентрици" и "мъченици на Аза", които чрез манталитета и модела си на поведение логично достигат до духовна изолация и сами обричат себе си на самота*). От решаващо значение в техните сцени са както стилово нюансираните индивидуални музикални характеристики (като най-ярко постижение ще посоча музикално-танцовата сцена на Бизнесдамата, в стил

---

⁵ Съвременен типологизиран персонаж – набелязан още в авторското либрето на „Така ли прави всяка жена“.

Swing), така и пластичните етюди при моделирането на образите, изобретателната ритмика и хореографското решение на ансамбловите танци;

4. *The Realization Number* – Ария на Роуз „Аз съм тук...момиче с потайно сърце...“ /Автобиографична изповед – прозрение на главната героиня, от вида „*I Am*“, но постигаща ново ниво на светоусещане и самоосъзнаване/;

5. *The Eleven O'clock Number* – съвпада с драматичната кулминация в мюзикъла „Танцов батъл“, ситуирана като надборване/състезание между двете тийнейджърски банди – Бандата на Фокси и Бандата на „Нахалниците“, която, цитирам: *се превръща в духовен действителен катализатор за младите хора, бележи повратен момент в живота им.* /Ефектен танцов номер непосредствено преди финалната сцена, от вида *Showstopper* – по подобие на двубоя между враждуващите банди на американците и пуерториканците в „Уст-Сайдска история“ на Бърнстейн и Сондхайм, който стопира сюжетното действие и изцяло обсебва зрителското внимание/.

6. *The Finale* – Рминисценция на рефрена от лиричната балада на Тоби и Роз, и от Заглавната песен „Малък принц“ – с участието на целия изпълнителски ансамбъл /Рамкиращ музикално-емоционален хит, оставящ у публиката трайно финално впечатление/.

Подкрепен и от креативната енергия на останалите участници от постановъчния екип⁶, и от присъщата на младежкия актьорски състав⁷ сценична виталност и ентузиазъм, режисьорският прочит на творбата успява да изгради

---

⁶ **Постановъчният екип включва:** диригент – проф. д-р Ивайло Кринчев, Втори диригент и хормайстор – Людмил Горчев, хореографи – д-р Радослав Радев, Румен Григоров, сценограф и костюмограф – Чавдар Чомаков, Михаела Занева. Спектакълът е представен като репертоарна постановка на Музикалния театър, през неговия Юбилеен сезон 2017/2018.

⁷ **В ролите (общо 23)** са разпределени артистите от Музикалния театър: Олга Динова, Илона Иванова, Лъчезар Лазаров, Венцислав Динов, Никола Чочев, Тодор Велков, Владимир Грудков, Виктор Ибришимов, Десислава Николова, както и студенти от НМА с много успешни изяви не само на националната ни, но и на международната музикално-театрална сцена, носители и на награди от певчески конкурси - Мелинда Христова, Божидар Божкилов, Георги Гроздев, Денислав Новев, Яна Стефанова, Лъчезара Георгиева.

динамично въздействащ – с ефекта на *монтажна кинематографичност*, музикално-сценичен разказ (в 1 действие – с 8 сцени и 16 музикални номера) на младежка романтична история с етично извисяващ притчов характер. История за осъзнатото *Пътуване към духовно израстване и свободен житейски избор*, противопоставил на *арогантността и насилието, самотата и болката – Доверието и Приятелството, Любовта и Отговорността* в ежедневно човешко общуване.

Обобщавайки рецензентските коментари и оценки за раздела *Художественотворческа дейност* от основния хабилитационен труд на доц. д-р Виолета Горчева, не мога да не подчертая удовлетворението си от сценичните резултати на нейната режисьорска работа, особено със студентите от различните специалности на Вокалния факултет. Неслучайно повечето от тях са намерили солистична реализация на професионалната ни музикална сцена, а най-талантливите – с основание са носители и на високи национални и международни награди.

В същия контекст, бих добавила и положителните си впечатления от допълнително представените /извън основния хабилитационен труд/ премиерни реализации на още три нейни постановки: на *оперетата "Царицата на чардаша"*, *комичната опера "Измаменият кадия"* и *мюзикъла "Службогонци"* – ярки класически образци от различни жанрови направления и национални музикални школи, култивиращи у певците–артисти по-широки професионални творческо-изпълнителски умения и основополагащ естетически вкус към необятния световен репертоар на музикалния театър.

В заключение: Въз основа на творческите приноси в представения хабилитационен труд, както и на дългогодишните ми лични впечатления от цялостната упорита и целенасочена режисьорска, научна и педагогическа дейност на кандидата в настоящия конкурс, убедено гласувам с „Да” за заемане от доц. д-р Виолета Каролева Горчева на академичната длъжност „професор” по музикално-сценична режисура – за нуждите на НМА „Проф. Панчо Владигеров“, като призовавам и останалите членове от НЖ да гласуват с положителен вот.

Подпис:

/проф. д-р Румяна Каракостова/

София, 16 ян. 2019 г.